

TRUYỆN TẮM CÁM

ĐỌC TRUYỆN TẮM CÁM BẢN GỐC

Ngày xưa, ở nhà kia có người con tên là Tắm. Mẹ Tắm mất sớm, ít năm sau cha Tắm lấy thêm người vợ đẻ ra người con tên là Cắm. Ít lâu sau cha Tắm cũng qua đời Tắm sống với người dì ghẻ và Cắm.

Một hôm, mẹ Cắm đưa cho Tắm và Cắm mỗi đứa một cái giỏ sai đi bắt tép, đứa nào bắt được nhiều thì được thưởng cho một cái yếm đỏ. Tắm vốn chăm chỉ lại sợ dì mắng nên mải miết suốt buổi để bắt. Còn Cắm do được mẹ nuông chiều, ham chơi nên chẳng bắt được. Cuối buổi, thấy giỏ Tắm nhiều tép, Cắm nghĩ kế rồi nói:

*"Chị Tắm ơi, chị Tắm!
Đầu chị lấm,
Chị hụp cho sâu
Kéo về mẹ mắng!"*

Tắm nghe lời em, xuống ao tắm gội. Cắm thừa dịp trút hết tép của Tắm vào giỏ mình rồi chạy về nhà.

Lên bờ, thấy giỏ trống không, Tắm ôm mặt khóc nức nở. Bụt hiện lên hỏi, Tắm liền kể hết sự tình. Bụt bảo lấy con cá bóng còn sót trong giỏ về nuôi dưới giếng, mỗi khi cho ăn thì gọi:

*"Bống bống bang bang
Lên ăn cơm vàng cơm bạc nhà ta
Chớ ăn cơm hẩm cháo hoa[2] nhà người."*

Tắm về làm theo lời Bụt dạy. Từ ngày đó, mẹ Cắm thấy Tắm hay dành một bát cơm mang ra giếng sau khi ăn, liền sinh nghi sai Cắm đi rình. Biết được sự thật, hôm sau mẹ Cắm bảo Tắm đi chăn trâu nơi xa "Làng cắm không cho trâu ăn cỏ thì con cho ăn cỏ đồng xa chớ ăn đồng nhà làng bắt mất trâu", ở nhà mẹ con Cắm bắt cá bóng của Tắm lên ăn.

Về nhà thấy không còn cá bóng, Tắm lại khóc. Bụt hiện lên, Tắm kể lại đầu đuôi. Bụt bảo lấy xương cá bóng bỏ vào bốn cái lọ rồi đem chôn dưới bốn chân giường Tắm nằm. Tắm nghe lời Bụt dạy làm ngay, nhưng không tìm thấy. Thấy thế gà lại nói: "Cục ta cục tác, cho ta nắm thóc, ta bới xương cho". Ít lâu sau, nhà vua mở hội. Hai mẹ con Cắm cũng đi dự. Tắm muốn đi dự hội nhưng bị mẹ Cắm trộn một đầu gạo với một đầu thóc bắt ở nhà nhặt cho xong, vả lại không có quần áo đẹp để đi. Tắm buồn mà khóc. Bụt tiếp tục hiện lên giúp Tắm. Bụt gọi một đàn chim sẻ xuống nhặt thóc cho Tắm trong nháy mắt, rồi bảo Tắm đào bốn cái lọ ngày trước chôn ở dưới bốn chân giường lên. Tắm đào lên thì thấy

bốn cái lọ chứa đầy quần áo đẹp, một đôi hài thêu kim tuyến óng ánh, lại có một con ngựa đầy đủ yên cương. Tấm thay quần áo rồi cưỡi ngựa đi. Lúc này, trông Tấm vô cùng xinh đẹp.

Lúc qua cầu, Tấm vô ý làm rơi mất một chiếc hài xuống nước. Một lát, đoàn hộ tống nhà vua đi dự hội nhặt được chiếc hài ấy. Vua ngắm chiếc hài rồi ra lệnh: "Hễ đàn bà con gái nào dự hội ướm vừa chiếc hài này thì vua sẽ cưới làm vợ. Ai cũng tranh nhau ướm thử nhưng không vừa. Mẹ con Cám cũng vậy. Đến lượt Tấm ướm thử thì vừa như in. Nhà vua cho đem kiệu rước Tấm về cung làm vợ mình trước con mắt hằn học của mẹ con Cám.

Ngày giỗ cha, Tấm về ăn giỗ. Dì ghẻ bảo Tấm trèo cây cau, hái cau cúng cha. Đang khi Tấm ở trên ngọn cau thì ở dưới dì ghẻ lấy dao chặt cây làm Tấm té mà chết. Cám lấy quần áo Tấm mặc rồi vào cung thay Tấm. Tấm chết biến thành chim vàng anh.

Thấy Cám giặt áo cho vua, chim bảo:

*"Phơi áo chồng tao, phơi lao phơi sào
Chớ phơi bờ rào, rách áo chồng tao"*

rồi kêu oạch oạch oạch oạch và bay vào hoàng cung.

Vua thấy chim hay bay theo mình, nhớ Tấm, liền bảo chim rằng:

*"Vàng anh vàng anh
Có phải vợ anh
Chui vào tay áo."*

Dứt lời, chim bay vào tay áo vua. Từ đó, vua suốt ngày quấn quýt với chim vàng anh, khiến Cám tức tối về mách mẹ. Mẹ Cám bảo Cám bắt chim đem cho mèo ăn, chôn lông chim ngoài vườn. Chẳng bao lâu nơi đó mọc lên hai cây xoan đào, xum xuê tươi tốt. Vua thấy đẹp nên sai người mắc võng vào cây hóng mát. Mỗi khi nằm dưới bóng cây vua lại thấy hình ảnh Tấm hiện ra, nên rất quý cây. Cám được mẹ xui chặt cây xoan đào lấy gỗ đóng khung cửi. Lúc ngồi dệt vải, Cám nghe con ác trên khung cửi kêu:

*"Cót ca cốt kết.
Lấy tranh chồng chị
Chị khoét mắt ra."*

Cám hốt hoảng và nói với dì ghẻ. Nghe lời mẹ chỉ, Cám đốt khung cửi rồi đổ tro bên đường xa cung vua. Từ đống tro ấy mọc lên một cây thị, cành lá sum sê. Đến mùa, cây thị chỉ ra được một quả, nhưng mùi thơm tỏa ra khắp nơi. Một bà lão bán hàng nước đi qua thấy quả thị liền nói:

*"Thị ơi thị rơi bị bà
Bà để bà ngửi, chứ bà không ăn."*

Bà lão dứt lời thì quả thị rụng ngay đúng vào bị, bà lão đem về nhà. Từ đó, ngày nào đi chợ về bà cũng thấy nhà cửa ngăn nắp, cơm nước sẵn sàng. Ngạc nhiên, một hôm bà lão giả vờ đi chợ rồi quay lại nhìn xem. Bà thấy một cô gái xinh đẹp từ quả thị bước ra, nấu cơm, sửa soạn nhà cửa. Bà vội chạy vào nhặt cái vỏ thị, xé vụn. Từ đó hai người sống với nhau như mẹ con.

Một hôm, nhà vua đi ngang ghé hàng nước của bà. Bà lão rót nước mời vua ăn trầu. Thấy miếng trầu tằm cánh phượng giống hệt trầu Tằm tằm cho vua ngày xưa, nhà vua mới hỏi bà lão ai đã tằm trầu. Bà lão gọi Tằm ra. Vua nhận ra vợ mình, đón Tằm trở về cung, hai người sống hạnh phúc như xưa.

Sau này, Cám thấy Tằm vẫn còn sống mà lại trắng đẹp hơn xưa nên Cám bần khoăn tự hỏi vì sao. Tằm bày cho Cám tắm với nước sôi thì sẽ đẹp. Cám hí hửng làm theo, đổ một bồn nước sôi rồi tắm sau đó chết ngay tức khắc. Tằm sai người chặt xác của Cám ra làm 8 khúc, lấy thịt làm cỗ mắ m rồi gửi cho dì ghẻ ăn. Thấy Tằm có lòng tốt, dì ghẻ không nghi ngờ gì mà vẫn cứ ăn. Một con quạ chọt đậu lại bên cửa sổ, nhìn vào và hót:

"Ngon ngon ngon ngon. Mẹ ăn thịt con, có còn xin miếng?"

Mẹ Cám ăn gần hết mắ m nhìn vào chĩnh thấy đầu lâu của con mình nên lăn đùng ra chết.

TRUYỆN TẨM CÁM CÁC BẢN CỔ

Cô Tẩm làng Mai

Quê hương của 2 chị em Tẩm Cám trong truyện cổ tích được nhắc đến là làng Mai. Ngày nay có rất nhiều lời bài hát hoặc thơ ca khen ngợi những người con gái hiền lành đảm đang được ví như "Cô Tẩm Làng Mai". Làng Mai thuộc xã Thanh Mai, Thanh Oai, Hà Nội ngày nay.

Làng Mai hiện còn lưu truyền một dị bản về câu chuyện Tẩm Cám như sau: chuyện kể rằng một lần Hoàng tử nhà Đinh về Hội làng Mai, tình cờ nhặt được một chiếc hài gấm rất đẹp. Hoàng tử đã tìm được người con gái đánh rơi hài, cho là duyên kỳ ngộ nên cưới làm Hoàng tử phi. Đó là cô Tẩm làng Mai. Trong Hội làng Mai bây giờ, khi các bà người làng Mai vào dân rệu, dân hương lên Đình Tiên Hoàng, đều đội khăn xếp màu vàng, mặc áo lụa vàng, chân đi hài gấm, đẹp như cô Tẩm ngày xưa.

Phiên bản thần tích Ý Lan phu nhân

Ở vùng Bắc Ninh, thì truyện Tẩm Cám được truyền tụng như là lịch sử Thái phi Ý Lan[4]. Quyển Lý triều đệ tam hoàng hậu sự tích đã chép truyện bà Ý Lan gắn liền với

nhân vật Tấm (khác với truyện trên, ở đây gọi ngược lại Tấm là Cám và Cám là Tấm. Ý Lan thái phi là Cám) và lược bỏ đi nhiều chi tiết của truyện dân gian:

Ở làng Thổ Lỗi (hay Siêu Loại), huyện Gia Lâm, có ông Lê Công Thiết và vợ là Vũ Thị Tinh chuyên trồng dâu nuôi tằm. Một đêm vợ nằm chiêm bao thấy mình nuốt mặt trăng, sau đó sinh một cô gái tên là Cám (hoặc Khiết Nương). Vợ chết, chồng lấy vợ kế là Chu Thị, sinh một gái khác là Tấm. Thế rồi, câu chuyện cũng diễn ra với đủ các tình tiết bắt cá, nuôi bống và nhặt xương bống chôn chân giường đúng như truyện trên vừa kể, chỉ có khác ở chỗ Bụt lại là nhà sư Đại Liên, tu ở chùa Linh-nhân. Và điều khác thứ hai đáng lưu ý là xương bống chôn một trăm ngày đào lên được một đôi hài quý, nhưng khi Cám phơi đôi hài, thì một con quạ thần trông thấy, cắp lấy một chiếc bay đến kinh đô rồi thả xuống sân điện. Vua bấy giờ là Lý Thánh Tông chưa có con, cho đây là điềm lành, bèn loan báo cho đàn bà con gái khắp nơi đi ướm hài.

Từ đây truyện phát triển hoàn toàn khác với cổ tích nói trên. Vua đi cầu tự ở chùa, xa giá đến đâu mọi người đua nhau đi xem đến đây. Chỉ có Cám vẫn chăm chỉ hái dâu. Một ông hàng dầu thấy một đám mây che trên đầu Cám, bèn mách cho quan quân biết. Vua cho gọi Cám đến hỏi tại sao không đi xem vua trẩy? Cám tâu là vì đi bắt đi hái dâu. Vua cho ướm chân vào hài thì vừa như in. Vua bèn lấy làm vợ, gọi là Ý Lan.

Ý Lan làm vợ vua lâu ngày vẫn chưa có con. Đại Diên gặp Nguyễn Bông (là người vua sai đến chùa) hỏi: "Có muốn làm hoàng tử không?". Bông đáp: "Muốn". Đại Diên dặn Bông lên vào buồng tắm của hoàng hậu trong lúc Ý Lan đang tắm. Kết quả, việc làm của Bông bại lộ, Bông bị án chém. Tối hôm ấy, Thánh Tông mộng thấy một tiên ông đưa đến cho một đứa con trai. Quả nhiên Ý Lan có mang đẻ ra một hoàng tử. Nhưng hoàng hậu họ Dương lại bắt trộm mất hoàng tử, nói dối là con do mình đẻ ra, và thay vào một con mèo nói là con của Ý Lan. Lớn lên, hoàng tử nhận ra mẹ đẻ của mình và giết chết hoàng hậu họ Dương cùng bảy mươi một cung nữ.

Ở Bắc Ninh còn có người kể xen vào những tình tiết khác. Ví dụ: "một trong bốn cái lọ đào được có một lọ nước thần, Nhờ lọ nước, Cám tắm vào, da dẻ trở nên trắng trẻo, người đẹp tuyệt trần". Hay là: "do Đại Diên bày vẽ, Bông lên vào trước buồng tắm của Ý Lan, bới cát nằm xuống tự vùi mình, khi Ý Lan dội nước, cát trôi, Bông lộ nguyên hình".

Phiên bản của G. Jeanneau

Sau đây là nội dung truyện kể ở miền Nam mà G. Jeanneau, người sưu tầm truyện cổ Việt Nam sớm nhất đã ghi được ở Mỹ Tho năm 1886

Có hai vợ chồng sinh hai cô gái Tấm và Cám, là con sinh đôi. Tấm được bố mẹ chăm nom chiều chuộng rất mực, còn Cám thì bị đối đãi như tôi đòi. Một hôm người cha cũng giao cho mỗi con một cái giỏ, bảo đi bắt cá, ai bắt được nhiều hơn thì được gọi bằng chị. Cám được nhiều hơn, nhưng Tấm bảo đưa giỏ cho mình giữ hộ để đi hái rau thơm về kho cá. Cám trở về thì bao nhiêu cá đã bị Tấm lấy mất chỉ còn một con bống mú. Do đó Tấm

được làm chị. Cũng như truyện kể ở miền Bắc, Cám được thần hiện lên bày cho cách nuôi cá bống mú, nhưng nuôi được ít lâu cá cũng bị Tấm tìm cách bắt ăn thịt. Thần hiện lên bày cách bỏ xương cá vào hũ chôn xuống đất, sau sẽ được nhiều vật quý. Một con gà cũng mách cho Cám chỗ vùi xương bống. Sau ba tháng mười ngày, Cám đào lên quả được áo quần đẹp và một đôi giày. Một hôm Cám đem giày đi ra đồng bị ướt, phải đem phơi, bỗng một con quạ cắp mất một chiếc đem bỏ vào cung vua. Hoàng tử bắt được cho rao mời đàn bà con gái mọi nơi về thử, ai đi vừa sẽ lấy làm vợ. Tấm được bố mẹ cho ăn mặc đẹp chải chuốt, còn Cám thì phải ngồi nhặt một mớ đậu và vừng trộn lẫn. Thần cho bò câu đến giúp (có người kể con quạ lần trước tha giày đến bày cho Cám cách sàng để nhặt được nhanh). Sau đó Cám đến kinh thử giày, và trở thành vợ Hoàng tử.

Một hôm, Cám nghe tin bố đau nặng bèn về thăm. Thật ra Cám bị lừa, dưới giường chỗ bố nằm có để nhiều tấm bánh đa nướng để khi trở mình nghe tiếng răng rắc. Cám tưởng bố gãy xương thương lắm, khóc rung rức. Rồi Cám cởi áo trèo cau theo lời bố. Cây cau bị Tấm chặt gãy, Cám rơi vào hồ nước sôi chết. Nhờ có mặt mũi giống Cám, Tấm mặc áo quần rồi vào cung mà không ai biết, kể cả hoàng tử, nhưng hoàng tử ngày một nguội lạnh với Tấm. Cám hóa thành chim quành quạch, và cũng như truyện kể ở miền Bắc, chim bay vào cung gặp Tấm đang giặt áo. Chim cũng nói câu: "Phơi áo chồng tao..." và sau đó cũng được hoàng tử đem về nuôi ở lồng. Tấm cũng bắt chim ăn thịt và nói rằng mình có mang thềm ăn thịt chim. Chỗ vút lông chim mọc lên một măng tre, sau đó bị Tấm chặt làm thức ăn. Vỏ măng hóa thành một cây thị chỉ có mỗi một quả, mỗi lần hoàng tử ở nhà thì cành lá xòa xuống thấp, nhưng khi đi vắng thì cây vươn lên cao vút, vì thế Tấm muốn hái thị ăn mà không được. Sau đó thị rơi vào bị một bà lão ăn mày. Tiên nữ trong quả thị cũng nhiều lần hiện ra giúp bà lão, sau cùng bà lão cũng rình bắt được, bèn xé nát vỏ thị.

Một hôm, Cám hóa phép làm cỗ bàn rất linh đình để dọn cúng chồng bà lão, nhưng lại ép nài bà đi mời hoàng tử tới dự. Hoàng tử đòi phải có thảm trải từ cung đến nhà mới chịu đi. Quả có thảm trải thật, lại có cả miếng trầu têm rất đẹp làm hoàng tử chú ý, hỏi thì bà lão nói dối là mình têm. Hoàng tử bảo bà thử têm cho mình xem. Cám hóa làm con ruồi vẽ cho bà cách têm, nhưng khi hoàng tử đuổi ruồi thì bà lão lại không têm được, đành phải thú thật là do con gái mình têm. Nhờ đó hoàng tử gặp lại vợ cũ.

Đoạn kết, Cô Tấm hỏi Cám làm sao lại đẹp. Cám nói nhờ ngã vào hồ nước sôi. Tấm nhảy vào nước sôi mà chết. Cám liền làm mắm gửi cho dì ghẻ, dì ghẻ cũng khen ngon, rồi cũng có con quạ đến mách và bị đuổi. Khi ăn gần hết, thấy đầu lâu con gái mẹ Cám lẫn ra chết.

Tham khảo thêm.

- [Soan bài Tấm Cám](#)
- [Suy nghĩ về cuộc đấu tranh giữa thiện và ác trong truyện Tấm Cám](#)

